

ВСТУП ВИРОКУ В ЗАКОННУ СИЛУ – ПЕРЕДУМОВА ВИКОНАННЯ ВИРОКУ

Завершальна стадія кримінального процесу – стадія виконання вироку – має своїм завданням створення процесуальних умов для успішної реалізації вироку та досягнення завдань кримінального судочинства, визначених у ст. 2 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК України).

Для виконання судового рішення обов'язковим є набрання ним законної сили, тому що тільки судові рішення, яке набрало законної сили, є підставою для відбування кримінального покарання і виконання всіх інших рішень суду. Проте, не дивлячись на актуальність та важливість питання, у процесуальній літературі й досі відсутня єдність поглядів на поняття законної сили.

Важко погодитися із твердженням М.А. Гурвича про те, що законна сила – це момент, з якого рішення починає діяти. Таке визначення, по суті, використовує законодавець для позначення моменту, з якого рішення не може бути оскаржене. Але ж поняття законної сили не зводиться до конкретного моменту у часі [4, 146-147].

М.Б. Зейдер ототожнює поняття законної сили і обов'язковості судового рішення, а з останнього випливають інші властивості: незмінність, неспростовність, преюдиціальність, винятковість і здійсненність [5, 119]. Д.І. Полумордвінов першочергове значення при визначенні поняття законної сили віддає неспростовності [7, 14]. М.А. Гурвич визначає законну силу судового рішення через його незмінність, забезпечену виключністю та неспростовністю [4, 146]. На думку М.Й. Штефана законна сила судового рішення означає набуття ним якостей акта правосуддя, спрямованого на виконання завдань судочинства [9].

Аналіз наведених поглядів свідчить, що в підходах до характеристики законної сили судового рішення існує певна формальна різниця. Але, не зважаючи на зовнішню несхожість позицій окремих учених, більшість із них розглядає законну силу судового рішення як дію судового акта, що включає всі його правові наслідки. Відмінність у поглядах, по суті, зводиться лише до різного з'ясування кількості, якості і внутрішнього змісту цих правових наслідків (властивостей) судового рішення [8, 214].

Поняття законної сили має самостійне значення і не може замінюватися його правовими наслідками. Тому ці процесуальні категорії варто відрізняти.

Законна сила є втіленням сили та авторитету судової влади, наділяє відповідний акт такими характерними властивостями, як загальнообов'язковість, незмінність, виключність та преюдиціальність [1, 13]. В.Т. Маляренко в цілому підтримує вище наведену точку зору, але окремо не виділяє таку властивість судового рішення, яке набрало законної сили, як незмінність [6. 330].

Оскільки судові рішення завжди ґрунтуються на законі, то набрання ним законної сили означає дію закону, що застосовувався в конкретному випадку. Закон, реалізуючись у судовому рішенні, не може не присвоювати останньому силу, властиву самому закону. Втіленням цієї сили і є законна сила судового рішення. Тому, набравши законної сили, рішення стає загальнообов'язковим, як і закон, на основі якого воно винесене [3, 82].

В загальнообов'язковості вироку, як слушно зазначає Ю.М. Грошевий, виявляється дія принципу законності, направленою на забезпечення точного дотримання вимог правових норм та реального виконання вироку [2, 7]. Тобто, загальнообов'язковість характеризує незаперечність судового рішення, що вступило в законну силу: з цього моменту усі суб'єкти повинні зважати на нього, як на норму права. Без загальнообов'язковості вироку його законна сила набуває формального характеру і втрачає своє реальне значення.

Виключність вироку полягає в неможливості повторного розгляду тієї ж справи й щодо тієї ж особи і за тим же обвинуваченням, за яким особа уже була засуджена або виправдана, якщо вирок набрав законної сили, а також в забороні повторного обговорення і вирішення заново зазначених у вироку фактів і висновків, недопущенні нового обвинувачення особи за те діяння, яке визнане доказаним або відкинута судом [6, 330].

Преюдиціальність полягає в тому, що обставини, викладені у вироку, який набрав законної сили, не слід доводити і не можна спростовувати при розгляді інших справ; вирок, що набрав законної сили, обов'язків для суду, який розглядає іншу кримінальну справу, а також для суду, що розглядає справу про цивільно-правові наслідки діяння особи, щодо якої постановлений вирок, з питань, чи мало місце це діяння і чи вчинила його дана особа [6, 330].

Тобто, преюдиціальність передбачає істинність пізнаних судом фактів та правовідносин, тому після набрання законної сили рішенням суду, сторони та інші учасники не можуть оспорювати у іншому провадженні встановлені судом факти та правовідносини.

Не дивлячись на значну кількість наукових праць, присвячених розробці питання законної сили судового рішення, ця проблема й досі потребує ґрунтовного переосмислення та досягнення єдності розуміння. Тому, доцільним було б закріплення у кримінально-процесуальному законодавстві не лише моменту набрання судовим рішенням законної сили, а й самого поняття «законна сила судового рішення».

Використані джерела:

1. Громов Н., Конев В, Николайченко В. Законная сила приговора // *Российская юстиция*. – 1998. - №1.
2. Грошевой Ю М. *Правові властивості вироку – акту правосуддя: Навч. посібник*. – Харків: УкрІОА, 1994. 48 с.
3. Губарь Т.Н. *Некоторые вопросы законной силы судебного решения // Проблемы социалистической законности: Республиканский межведомственный научный сборник. Министрство высшего и среднего специального образования УССР. Харьковский юридический институт / Ред. кол.: В. Я. Тацій (отв. ред.) и др. / Выпуск 7 – Харьков: Высшая школа, 1981*

4. Гурвич М.А. Судебное решение: теоретические проблемы – М.: Юрид. Лит., 1976. – 176 с.
5. Зейдер Н.Б. Судебноерешение по гражданскому делу. – М.: Юрид. лит., 1966. – 192 с.
6. Маляренко В.Т. Реформування кримінального процесу України в контексті європейських стандартів : Теорія, історія і практика: Монографія. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 544 с.
7. Полумордшинов Д.И. Законная сила судебного решения – Тбилиси, Изд-во АН ГССР, 1964. – 191 с.
8. Талан Л.Г. Законна сила рішення суду та його здійсненність / Проблеми законності: Акад. зб. наук. пр. / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. – Вип. 113.
9. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: Акад. курс. – К.: Ін Юре, 2005. – 624 с.

Д. І. Головін

*асистент кафедри кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління та права,
Хмельницький, Україна*

СЛУЖБОВА ОСОБА ЯК ОЗНАКА ОСОБЛИВО КВАЛІФІКОВАНОГО СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ – ПРОТИДІЯ ЗАКОННІЙ ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Проблема боротьби зі злочинами у сфері господарської діяльності є надзвичайно актуальною. Саме ці злочини стоять на перешкоді перетворенню України в незалежну, демократичну, правову державу з високорозвинутою соціально орієнтованою економікою. Стан злочинності у зазначеній сфері вимагає поглибленого аналізу чинного законодавства, зокрема кримінального, оскільки змінити і поліпшити криміногенну ситуацію в економіці можливо лише за умови створення належної правової бази.

2. Не викликає сумнівів, що суспільна небезпечність злочину – протидія законній господарській діяльності, що вчиняється службовою особою, є значно вищою порівняно з іншими суб'єктами, адже службові особи мають можливість в силу наданих повноважень суттєво впливати на господарську діяльність, заподіювати істотну шкоду.

Отже, з'ясування змісту поняття «службова особа» є пагальною потребою передусім тому, що це має значення для встановлення складу злочину як підстави кримінальної відповідальності, вирішення питань правильної кваліфікації злочинів, учинених службовими особами суб'єктів господарювання різних форм власності (наприклад, кваліфікації злочинних діянь, учинених власниками комерційних підприємств, відмежування їх від суміжних злочинів, диференціації та індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання).